

УДК 37.015.3:373.3/.5.016:82(100)
DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.83.18>

О. К. Степаненко

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти
комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради

МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Статтю присвячено дослідженню ефективних методів і прийомів формування творчих особистостей на уроках зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти. Встановлено, що досвід багатьох вітчизняних і зарубіжних педагогів та психологів показав потенціал для успішного формування творчих якостей особистостей учнів. Для цього учням слід дати якнайбільшу можливість випробувати себе у творчості, починаючи з найпростіших завдань. Засвоюючи досвід творчої діяльності та її характерні процедури, учні починають змінювати вже вивчені моделі мислення, вчать відмовлятися від стереотипів, розуміти раніше вивчений матеріал або охоплювати зміст нового матеріалу. Аналізуючи роботу педагогів і психологів, як українських так і закордонних, визначено ефективні методи та прийоми, які необхідно використовувати для творчої навчальної діяльності при вивченні зарубіжної літератури. Серед них аналогії, асоціації, проби та помилки, психологічна активізація творчості, «мозковий штурм», контрольні запитання, алгоритми розв'язування творчих завдань. Дослідженнями визначено механізми творчого процесу, складові творчих здібностей, основні форми та методи роботи з учнями на уроках зарубіжної літератури для розвитку творчих здібностей: самостійна робота, творчість, розв'язування проблем, дослідження, експериментування, ділові переговори, круглі столи, семінари, конкурси, олімпіади, групи розвитку, творчі тренінги. Доведено, що для формування світоглядних властивостей творчої особистості, моральних та естетичних якостей, що сприяють успішній навчально-творчій діяльності, розвитку комунікативно-творчих здібностей, доцільно залучати учнівську молодь до діяльності у гуртках, студіях, факультативах. Також педагоги повинні практикувати творчі звіти в гуртках та учнівських театрах у школі, зобов'язані проводити шкільні та персональні виставки, щоб допомогти учням представити свої творчі роботи та реалізувати свої творчі здібності. Дослідження виявило, що продуктивне навчання як форма інноваційної навчальної діяльності дає учням найбільшу можливість перевірити свою креативність, починаючи з найпростіших завдань.

Ключові слова: інноваційна освіта, інтерактивні технології навчання, критичне мислення, особистісно-зорієнтований урок, проблемна ситуація, продуктивне навчання, проєктне навчання, творчий потенціал, творчість.

Постановка проблеми. В основі гуманістичного принципу лежить процес організації освітнього процесу. Одним із ефективних напрямків реалізації цього принципу є спрямування специфіки навчально-виховного процесу на особливості розвитку творчих здібностей здобувачів освіти. З огляду на те, освітня система України в умовах сьогодення націлена на формування здобувача освіти як активної творчої особистості.

Сьогодні освітній процес побудований на засадах інноваційного підходу та безумовно має враховувати запити суспільства до особистості. Такі умови впливають на посилення наукового інтересу до креативності педагогічного процесу, тому теоретичним та практичним підґрунтям освітнього процесу мають бути загальні психолого-педагогічних підходи, метою яких є вирішення проблем, що перешкоджають здобувачам освіти набувати креативних вмінь.

З огляду на те, важливим завданням державної національної системи освіти є забезпечення

належних умов для творчого розвитку здобувачів як особистостей. Адже творча особистість може створювати нові ідеї, технології, керувати ними, пропонувати шляхи виходу із надскладних ситуацій. Тому надання можливості кожному використати свій творчий потенціал є одним із пріоритетів загальноосвітньої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку творчої особистості, творчості та творчих здібностей приділили увагу О. О. Дем'яненко, Р. М. Куницька, І. В. Монахіна, К. М. Мулякко, Ю. Небеленчук, І. Олійник, І. А. Поліщук, І. М. Станкевич, Л. Стоянова, М. С. Хименко, О. Ходорович, О. Н. Шкловська та інші.

За Е. П. Торрансом та Дж. Гілфордом: продуктивність мислення (це кількість запропонованих ідей); гнучкість мислення (це кількість різних категорій відповідей, кількість змін аспектів предмета); оригінальність (це оригінал, який містить ідеї, що

відрізняються від очевидних, посередніх або усталених; також тут враховується частота використання ідеї); деталізація (визначається вмінням виділяти та пояснювати важливі деталі під час пропонування нових ідей) [3, с. 45].

Сучасні вітчизняні праці, присвячені вивченню творчості, дають загальне пояснення моделі, запропонованої зарубіжними дослідниками. Тому І. В. Гриненко у дисертаційному дослідженні робить висновок, що в сучасній педагогіці немає єдиної структури чи моделі творчості, але в усіх моделях акцент робиться на важливості теорії рис. Стверджується, що мотивація відіграє провідну роль у творчості (Т. Амабайл, Д. Треффінгер, К. Урбан). Необхідною умовою створення позитивного емоційного фону є середовище з творчим кліматом (Д. Треффінгер). Продукт творчого процесу має бути оригінальним, свідомим, виразним і економним (П. Джексон, А. Кестлер, С. Мешик). Творчість без специфічних знань вивчає Т. Амабайл, а процес володіння методами та прийомами генерування та аналізу ідей – Д. Треффінгер, К. Урбан [3, с. 46].

Учені А. Маслоу та О. Епіфані вважають, що інтелектуальна обдарованість є необхідною, але неадекватною умовою творчої діяльності особистості. До ключових характеристик творчої особистості належать когнітивний талант, проблемна чутливість, незалежність суджень у невизначених і складних ситуаціях [7, с. 27]. Тому аналіз досліджень показує, що інтелект і креативність мають різні основи і виконують різні функції в процесі адаптації до середовища.

Мета статті. Основна мета статті – це пошук ефективних методів та прийомів формування творчої особистості здобувачів освіти на уроках зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти. Для досягнення мети статті використано такі методи дослідження як метод теоретичного аналізу фахової та педагогічної літератури, метод узагальнення спостережень, метод класифікації та характеристики методів і прийомів до формування творчої особистості на уроках зарубіжної літератури.

Виклад основного матеріалу. У педагогічній науці важливе місце відведено проблемам формування творчої особистості, звідси й велика увага до дослідження креативності як однієї із загальних здібностей людини, до умов і можливостей її формування при навчанні і вихованні, зокрема при підготовці майбутніх фахівців до їхньої професійної діяльності, самореалізації й саморозвитку.

Основна потреба, яка на сьогодні є в сучасному суспільстві – це потреба в особистостях з нестандартним мисленням, здатних орієнтуватися в швидко накопичуваній інформації в мінливих соціально-економічних умовах, готових творчо оціню-

вати ситуації та знаходити оптимальні рішення. Творча діяльність носить соціальний характер, тому її проблемами є такі науки, як: 1) філософія; 2) соціологія; 3) психологія; 4) педагогіка. Варто зауважити, що інноваційні процеси, які застосовуються у вітчизняній освітній системі, базуються на особистісно орієнтованому підході.

У педагогічній науці питання формування творчої особистості посідає важливе місце, звідси велика увага до вивчення творчості як однієї з універсальних умінь, умов і можливостей її формування у навчанні та вихованні, у тому числі в навчанні майбутніх спеціалістів професійної діяльності, самореалізації та саморозвитку.

Творчість – це процес створення чогось нового, що об'єктивно здійснюється в природі чи в людині. Продукти творчості – це відкриття, винаходи, нові художні образи або ж твори [4, с. 10].

Людина від народження отримує можливість бути творчою та наділяється творчим потенціалом, проте механізм такої творчості може не реалізуватися. Він діє лише у тих людей, у яких він уже сформований [4, с. 11].

У науковій літературі здатність творити називається творчістю. Творчість (від лат. creatio – створення) – це творча, винахідницька діяльність; творчі здібності особистості, які визначаються здатністю до принципово нових ідей і входять до структури таланту як самостійний фактор. Креативність – це здатність генерувати незвичайні ідеї, вміння відхилятися в мисленні від усталених раніше схем і швидко вирішувати проблеми [6, с. 45].

Під творчим потенціалом особистості доцільно розуміти складне, багатогранне поняття, яке не лише акумулює основні людські, особистісні, дієві та творчі якості, а й відображає характер їх взаємозв'язку, спрямованість та рівень напруженості [1, с. 9].

Творчість учнів слід розглядати як «набір рис», тобто риси особистості, що дозволяють робити висновки для вирішення інтелектуальних завдань нестандартними засобами. Творчість має на меті відкрити щось нове, що ще невідомо (Анджейчак, 2000: 9). Крім того, здатність творити – це універсальна здатність особистості. Її універсальність полягає в тому, що її складові, утворені всіма видами творчості, можуть з'явитися у напрямку мистецтва та ігрової творчості, і це дає початок подальшому розвитку інших видів творчої діяльності [1, с. 10].

Освітній процес потребує насичення творчою діяльністю, яка сприяє повному задоволенню та розвитку пізнавальних здібностей учнів, дає їм максимум свобод для творчого зростання, пробуджує бажання веселощів. Переживання того, чи буде досягнуто успіх викликає позитивне ставлення до творчої діяльності і тим самим сприяє більш чіткому усвідомленню конкретного життє-

вого досвіду, самостійної діяльності та поведінкових навичок. У результаті з'являється свідоме бажання набути навичок, пов'язаних із самоосвітою, самовдосконаленням, самоаналізом, творчим вирішенням проблем. Немає зупинки посередині цього процесу, оскільки він має завершитись здобуттям творчих здібностей [1, с. 10].

Основні чинники, що визначають свідоме управління розвитком творчої особистості на уроках зарубіжної літератури, це перш за все, дуже стійкий інтерес до творчості. З огляду на те дуже важливо мати уявлення про спрямованість інтересів учнів та ступінь їх стійкості. Крім того, успішна діяльність, пов'язана з інтересами, виявляється, створює «тісну зону розвитку», зону, більш чутливу до всіх впливів, що сприяють розвитку творчої особистості. Тобто інтерес майже кожного разу викликає позитивне ставлення до відповідної галузі знань, створюючи тим самим передумови для оволодіння предметом інтересу. По-перше, є ситуативний і тимчасовий інтерес, який при створенні ситуації завжди переходить у постійний інтерес. У процесі перетворення ситуативного інтересу в емоційно-пізнавальну установку індивіда, він трансформується в емоційно-пізнавальний напрям. Тобто психологічна природа інтересу – це сукупність важливих процесів, нерозривних для особистості (інтелектуальних, емоційних, мотивованих) [2, с. 17].

Іншим важливим чинником сприяння розвитку творчої особистості на уроках зарубіжної літератури є наявність мотивації успіху у процесі творчого вирішення проблеми. Мотивація досягнення є одним із ключових факторів, від яких залежить ефективність поведінки особистості [8, с. 27]. Тому при підготовці учнів до творчої діяльності на уроках зарубіжної літератури, при свідомій мотивації до творчості мислення і поведінки, творчого пошуку, навичок визначати нестандартність мислення, значну увагу слід приділяти прагненню здобувати знання та розвитку бажання бути оригінальним тощо.

В Україні вибудовується нова система освіти. Сьогодні ми спостерігаємо зміни моральних цінностей та пріоритетів. Головним завданням учителів є навчити й виховати таку особистість, яка зможе ефективно й дбайливо використовувати природні ресурси, планувати своє майбутнє, дбати про своє здоров'я та свій розвиток. Загальне зростання є ключовою умовою не лише для визначення власного способу життя у майбутньому, а й для гідного подання себе як особистості, яка може реалізуватися в житті.

На жаль, освітня система поки що орієнтувалася переважно на запам'ятовування матеріалів. Звичайно, легше запам'ятати чужий досвід, ніж здобути свій. Здобувачі освіти позбавлені радості відкриття, творчої ініціативи, бажання вчитися протягом усього життя.

Основним завданням сучасних шкіл, спрямованих на виховання гармонійної та цілісної особистості, є створення інноваційного простору, який орієнтується на таланти, здібності та потенціал учнів [8, с. 27].

На відміну від більшості дорослих, емоційний світ дитини більш різноманітний, тому необхідно намагатися мотивувати навчальний процес на уроці. Емоції формуються залученням творів мистецтва (живопис, графіка, скульптура, література, музика тощо). Дуже важливо створити позитивну атмосферу в класі. Бажання взаємодіяти та ділитися знаннями є важливим елементом робочого середовища. Творчість, співпраця, вміння знаходити спільні рішення – це схема взаємодії викладача та учнів.

Замість здобуття знань про встановлені факти, доцільно на деяких уроках перейти до експериментального навчання. Завдяки такому навчанню учні вчать досягати важливих результатів як самостійно, так і в оточенні. Діти відчувають, що це важливо і цінно не лише для них самих, а й для суспільства.

Продуктивне навчання має на меті набути учнівських життєвих навичок й ініціює особистісний ріст та розвиток особистості, міжособистісний розвиток та взаємодію, самовизначення та самоактуалізацію. Як навчальний процес, продуктивне навчання є продуктивною діяльністю в реальній ситуації, тому кожен крок реалізується в межах індивідуального шляху, який є серією кроків, які дають конкретні результати. Принцип продуктивності дає вихованню не лише особистісну спрямованість, а й можливість бути повністю індивідуальною. У сучасній педагогіці продуктивною є концепція формування життєвого потенціалу.

Продуктивне навчання – це не тільки зростання учня, а й зміст освіти, який пов'язаний з ходом активної діяльності учня. Учень стає особистим навчальним суб'єктом, конструктором і продуктом. Головною особливістю навчання є особистісний навчальний суб'єкт, конструктор і продукт, створений учнями (і викладачами) [8, с. 28]. Інтелектуальне відкриття – це винахід і структура, поезія, проблеми, гіпотеза, правила, дослідження, твори, проекти тощо. Продуктивне навчання передбачає формування ділової активності у учнів, тобто більшого, ніж просто високий рівень професіоналізму [8, с. 28]. Ділові навички допомагають молоді адаптуватися до змін, які часто відбуваються на ринку праці.

Сьогодні підприємницька активність означає конкурентоспроможність особистості на ринку праці, тобто відповідальність за всі вимоги. У підприємницькій діяльності багато аспектів. Перш за все, щоб чогось досягти, потрібно мати бажання та особисті вольові якості, такі як цілеспрямованість, працьовитість і терпіння. Ці якості

розвиваються в учнів змалку, і цей процес триває в школі. Психологічний вплив на продуктивність настільки важливий, що важливо вміти працювати в команді. Тому вчителю необхідно розвивати в учнів комунікативні здібності, тактовність, доброзичливість, вміння слухати, вміння спільно працювати та приймати спільні рішення для досягнення однієї мети. Особливого значення для досягнення цієї мети відіграє постановка цієї мети перед групою у вигляді спільного завдання. У сучасному світі технології постійно розвиваються і вимагають вдосконалення самих співробітників. Для цього учням потрібно давати для виконання творчі завдання, творчу та пошукову роботу. Все це вчить їх шукати, аналізувати, узагальнювати, визначати головне, що їм потрібно, і вміти насправді знаходити цю інформацію.

Ми повинні надати учню свободу і незалежність, дозволяючи йому робити помилки, виправляти їх, розвивати лідерські якості, водночас давати відповідальність, надавати гнучкості навчальній ситуації. Тобто необхідно сформулювати належні умови для динаміки самоактуалізації творчості учня, його самовдосконалення та самовизначення у професійній діяльності.

Продуктивне навчання спрямоване на досягнення цілей, які ставлять перед собою учні. Педагог допомагає прояснити сенс діяльності, яка веде учня до мети. Тому учень має можливість реалізувати себе і свою особистість [8, с. 28]. З огляду на те, продуктивна діяльність – це, насамперед, пізнавальна діяльність, а така інформація, яку отримують учні, – конкретна інформація. Це – змістовний аспект проблеми. Проте учень трансформує формат, точніше надає цій інформації якусь форму, і в принципі сам обирає систему в цілому, формат організації такої інформації.

У шкільній практиці часто використовується проектне навчання – одна з модифікацій продуктивного навчання. Відповідно до нього під проектним навчанням розуміється набуття учнями здатності самостійно приймати рішення щодо навчально-пізнавальних завдань на основі самостійного збору заданих маркерів та відповідної інтерпретації інформації. Організаційна навчально-пізнавальна діяльність навчального процесу спрямована на її самооцінку та презентацію результатів. У зв'язку з практичною потребою знання, уміння та навички забезпечують більш осмислене та глибоке засвоєння. Комплексний підхід до розробки проекту сприяє збалансованому розвитку в учнів основних фізіологічних та психологічних функцій, їхній творчий потенціал [6, с. 45]. При оцінці роботи з реалізації творчих проектів необхідно враховувати два результати. Зрозуміти результат і результат – це другий готовий результат, продукт. Це свідчить про здібності учня, наскільки точно і повно він засвоїв цей

матеріал. Суть цього тренінгу полягає в тому, щоб завершити весь цикл управління пізнавальною діяльністю та отримати інформацію, яку необхідно засвоїти самостійно. У цьому випадку учень виконуватиме два види діяльності. Діяльність, що змінює предмет пізнання, та діяльність, що змінює досвід суб'єкта навчання.

Особливої актуальності сьогодні набули питання, що формують уміння та навички учнів у творчій та самостійній діяльності. Цей виклик, безумовно, визначається як один із головних завдань, пов'язаних із модернізацією змісту освіти. У суспільстві є інтелектуально та соціально компетентні люди, які вміють творчо мислити, діяти, застосовувати отримані знання в незвичайних ситуаціях, вирішувати проблеми, створювати щось особливе.

Перехід до сучасних моделей навчання немислимий без опанування сучасних інформаційних технологій, які відкривають доступ до нетрадиційних джерел інформації. Як показує досвід, вони допомагають у реалізації інноваційного навчання (наприклад, метод проектів у дослідженні будь-яких мовних чи літературних питань) завдяки переходу від рутинних форм діяльності до інтелектуальних. Таким чином, педагог отримує додаткові можливості перерозподілу часу на користь потрібного діалогу, організації співпраці, а для себе – власного творчого пошуку.

Природно, що найперспективнішим є той напрям використання інформаційних технологій, який допомагає в розв'язанні нетрадиційних дидактичних завдань, скажімо, таких, як технологія критичного мислення на основі конструктивістських середовищ, мультимедійних і телекомунікаційних систем.

Основною умовою розвитку критичного мислення є не передача конкретного й обмеженого обсягу знань, а пробудження пізнавальної активності учнів, критичного осмислення запропонованого теоретичного та практичного матеріалу й далі – критичного добору максимуму інформації з погляду функціонального та практичного застосування» [6, с. 45]. Отже, у процесі навчання дається настанова на індивідуальний пошук (іноді колективний) і добирання найбільш цінного, корисного й потрібного матеріалу в навчальному інформаційному блоці.

Щоб набути необхідних для успішної діяльності в дорослому житті компетентностей, учень уже у школі має вчитися самостійно здобувати інформацію, виробляти і, дискутуючи, обстоювати власну позицію, працювати в умовах конкуренції, спілкуватися, спільно розв'язувати певну проблему. Останнім часом на уроках зарубіжної літератури дедалі ширше застосовуються активні та інтерактивні технології. Відмінність між ними і звичними нам організаційними фор-

мами полягає у спрямованості навчальної діяльності певної групи (пари) на досягнення спільної мети. Залежність загального успіху від внеску кожного усуває конкуренцію всередині групи, змушує її учасників слухати один одного, доводити, сперечатися, враховувати різні думки і пропозиції щодо розв'язання проблеми, навчатися самому й навчати інших, логічно висловлюватися, опонувати тощо.

Перехід до сучасних моделей навчання є немислимим без оволодіння сучасними інформаційними технологіями, що відкривають доступ до нетрадиційних джерел отримання інформації. Досвід показує, що через перехід від повсякденної діяльності до інтелектуальної вона допомагає впроваджувати інноваційне навчання (наприклад, проектні методи при вивченні мовно-літературних проблем). Таким чином, вчитель має додаткову можливість перерозподілити час на правильний діалог, організацію співпраці як для себе, так і для власних творчих пошуків.

Не дивно, що найбільш перспективним є використання інформаційних технологій. Це допомагає проводити нетрадиційні уроки, такі як конструктивне середовище, мультимедіа та техніки критичного мислення, засновані на комунікаційних системах.

Головною умовою розвитку критичного мислення є не передача конкретних обмежених знань, а пробудження пізнавальної активності учня, критичного осмислення запропонованих теоретичних і практичних матеріалів, а також функціонального та практичного використання [6, с. 45]. Тому в ході навчання, щодо індивідуальних пошуків (іноді колективних) та навчальних інформаційних блоків даються вказівки щодо відбору найбільш цінних, корисних і необхідних матеріалів.

Учні навчаються, ростуть, обговорюють, відстоюють свою позицію, працюють і спілкуються в умовах жорсткої конкуренції в школі. Щоб набутися здібностей, необхідних для успішного дорослого життя, їм потрібно навчитися вирішувати проблему разом. Останнім часом на уроках зарубіжної літератури все частіше використовуються активні та інтерактивні технології. Відмінність між ними від нормальної організаційної структури полягає в спрямованості навчальної діяльності певної групи (пари) на досягнення спільної мети. Покладаючись на їхній внесок у загальний успіх, у групі немає конкуренції, а члени слухають один одного, обговорюють та враховують різні думки та пропозиції щодо вирішення проблем.

Систематично застосовуючи інноваційні форми роботи, учителі зарубіжної літератури можуть успішно вирішувати свої проблеми. Для цього обов'язково необхідно зробити наступні кроки: визначити рівень підготовки класу до усвідомлення технології; забезпечити достатню попередню підготовку; забезпечити послідовність

у розробці учнем конкретних прийомів; надати учням необхідні матеріали.

Висновки. Отже, підсумовуючи, доцільно зауважити, що творчий потенціал особистості є складним і багатограним, не лише акумулює основні особистісні, дієві та творчі якості людини, а й відображає характер їхніх взаємовідносин і напрямків.

Навчальний процес на уроках зарубіжної літератури має бути насичений творчою діяльністю, яка сприяє повному задоволенню та розвитку пізнавальних здібностей учнів та дає їм максимальну свободу для творчого зростання. В єдиному пізнавально-творчому процесі необхідно забезпечити органічне поєднання професійної діяльності організатора школи та творчого задуму і поведінки дитини.

Продуктивні прийоми та методи мають великий потенціал, і їхнє впровадження може бути безпосередньо пов'язане з формуванням ключових груп компетентностей. Завдяки продуктивному навчанню, виду інноваційної навчальної діяльності, сучасні шкільні вчителі не лише роблять навчальний процес привабливим, а й здобувають глибші знання, а головне – можуть виконати свою високу освітню місію навчання дітей.

Список використаної літератури:

1. Анджейчак А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах. *Обдарована дитина*. 2000. № 5. С. 8–13.
2. Волобуєва Т. Б. Розвиток творчої компетентності школярів. *Управління школою*. Харків: Видавнича група «Основа», 2005. 110 с.
3. Гриненко І. В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2008. 192 с.
4. Крюкова Д. До проблем удосконалення навчально-виховного процесу в навчальному закладі. *Рідна школа*. 2003. № 8. С. 10–11.
5. Мільто Л. О. Формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя у процесі професійної педагогічної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Суми, 2001. 245 с.
6. Павлюк Р. О. Віртуально-навчальне іншомовне середовище освітніх систем сучасного інформаційного суспільства: монографія. Київ, 2011. 183 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6300/1/R_Pavliuk_monograph_FMLD_PI.pdf (дата звернення: 10.06.2022).
7. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К. 2004. 192 с.
8. Протас О. Л. Розвиток творчих здібностей учнів в умовах загальноосвітнього навчального закладу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. № 3 (22). 2014. С. 26–29.

Stepanenko O. Methods and techniques of forming a creative personality at the lessons of foreign literature

The article is devoted to the study of effective methods and techniques of forming creative personalities at the lessons of foreign literature in institutions of general secondary education. It has been established that the experience of many national and overseas teachers and psychologists has shown the potential for successful formation of students' creative treats. That is why students should be given as many opportunities to test their creativity as possible, starting with the simplest tasks. Assimilating the experience of creative activity and its characteristic procedures, students start changing acquired patterns of thinking, learn to abandon stereotypes, understand previously learnt material or cover the content of new material. Analysing the work of teachers and psychologists, both Ukrainian and overseas, we have identified effective methods and techniques that must be used for creative learning activities when studying foreign literature. These methods and techniques include analogies, associations, trial and error, psychological activation of creativity, "brainstorming", control questions, algorithms for solving creative tasks. The research has identified the mechanisms of the creative process, components of creative abilities, basic forms and methods of working with students at the lessons of foreign literature to develop their creative abilities: independent work, creativity, problem solving, research, experimentation, business negotiations, round tables, seminars, contests, competitions, development groups, creative trainings. It has been proved that it is advisable to involve young students in activities in clubs, studios, electives to form worldview properties of a creative personality, moral and aesthetic qualities that contribute to successful educational and creative activities, development of communicative and creative abilities. Teachers are also required to practice creative reports in school clubs and theatres as well as hold school and personal exhibitions to help students present their creative work and realize their creative abilities.

Key words: *innovative education, interactive learning technologies, critical thinking, a personality-oriented lesson, problem situation, productive learning, project-based learning, creative potential, creativity.*